

HANDBOK

Konfliktanalys

HANDBOK

Konfliktanalys

Göran Grönberg

Stefan Ring

Mariam Persson

FHS forskning och analysstöd för regeringens behov (FORBE). Projekt Strategisk planering vid ISS/Strategiavdelningen med Folkrättscentrum.

Titel: HANDBOK Konfliktanalys

Författare: Göran Grönberg, Stefan Ring, Mariam Persson

© Försvarshögskolan och författarna 2010

Mångfaldigande av innehållet i denna bok är enligt lagen om upphovsrätt förbjudet utan medgivande av Försvarshögskolan.

Tryck: Elanders Sverige AB, Vällingby 2010

ISBN 978-91-86137-01-4

För mer information om Försvarshögskolans publikationer, besök vår hemsida www.fhs.se, internetbokhandeln.

Innehållsförteckning

INLEDNING	7
EN METOD FÖR KONFLIKTANALYS	9
FÖRBEREDELSE	11
GENOMFÖRANDE	12
1. Omvärlden – geostrategisk indelning	14
2. Händelseutveckling	15
<i>Händelseförlopp</i>	15
<i>Konfliktens påverkan på omvärlden</i>	15
3. Aktörsanalys	17
<i>Befintliga aktörer</i>	17
<i>Gruppering av aktörer</i>	19
4. Sverige	20
5. Konfliktområdet	22
<i>Politisk sektor</i>	22
<i>Säkerhetssektor</i>	23
<i>Ekonomisk sektor</i>	23
<i>Samhällssektor</i>	23
<i>Miljösektor</i>	24
6. Hotanalys 1	27
<i>Vad är hotat?</i>	27
7. Hotanalys 2	29
<i>Vilka är hoten?</i>	29
AVSLUTNING	30
FLÖDESSCHEMA VID GENOMFÖRANDE AV KONFLIKTANALYS	31
BILAGA 1 Teoretisk bakgrund	33
BILAGA 2 Strategisk planering	47

INLEDNING

Denna handbok beskriver en metod för att genomföra en konfliktanalys som en del i en strategisk planering. Syftet är bland annat att möjliggöra en mer samlad och koordinerad insats med civila och militära enheter. Den konfliktanalys som här redovisas innehåller två olika sätt att presentera de resultat som uppnås. Dels används en metod som har till främsta uppgift att visualisera centrala faktorer på ett sådant sätt att det skapas en förståelse för helheten och hur de olika delfaktorerna interagerar på ett övergripande plan. Dels används en skriftlig dokumentation vars syfte är att fördjupa kunskapen inom olika problemområden genom att presentera bakgrundsinformation och genom att nedteckna och sammanställa den diskussion som äger rum då konfliktanalysen genomförs. Utgångspunkten för den beskrivna metoden är att den avses användas i ett svenskt, nationellt perspektiv. Den kan även användas i andra perspektiv vilket möjliggörs genom att steg 4 ändras till att beskriva det perspektiv som eftersträvas, till exempel Norden eller EU. En sådan förändring måste förberedas innan konfliktanalysen inleds.

I bilaga 1 redovisas den teoretiska bakgrund och den forskning som föregick framtagandet av handboken. Analysmetoden har också utvecklats genom tester och praktisk tillämpning vid såväl nationella som internationella experiment och planeringstillfällen.

EN METOD FÖR KONFLIKTANALYS

I dagens komplexa kriser är det ofta svårt att härleda konfliktorsaker till enskilda samhällsverksamheter. Orsakerna kan ha sitt ursprung i olika delar av ett samhälle och ju högre upp i det hierarkiska systemet missförhållanden uppstår desto bredare spridning får problemen. En bristande myndighetsutövning med utbredd korrupktion påverkar många delar av det samhällssystem som förväntas förse invånarna med grundläggande service. Dessutom påverkas landets ekonomi, tilltron till ledarskapet med mera. Bristande säkerhet kan vid sidan om öppna militära stridshandlingar, även vara relaterad till vanlig kriminalitet men också organiserad brottslighet i form av till exempel smuggling. Båda är fenomen som påverkar en samhällsekonomi. Detta innebär att en konfliktanalys måste ta hänsyn till många olika perspektiv och påverkansfaktorer som kan förekomma i det aktuella konfliktområdet.

Den komplexitet som ovan beskrivits kräver därför en kris- eller konflikthantering som omfattar många olika aktörer. En insats med militära styrkor som fokuseras mot att vinna en militär seger kan i bästa fall leda till att det öppna våldet minskar. Denna typ av framgång har samtidigt visat sig enbart ge kortsiktiga resultat. För att få bestående effekter krävs en uppbyggnad av det civila samhällets olika funktioner. En långsiktigt framgångsrik konflikthantering kräver därför en kombination av militära och civila insatser. Detta ställer i sin tur krav på samarbete mellan alla som deltar i konflikthantering.

Arbetet med en konfliktanalys kräver en metod som tar hänsyn till det stora antal interagerande beståndsdelar med skiftande egenskaper och inflytande som är kännetecknade för dagens konflikter. Metoden skall också kunna beskriva och klargöra olika aktörers roll och påverkan på händelseutvecklingen. I detta sammanhang är det viktigt att inte enbart negativa företeelser spelar en roll. Även de fenomen som har en roll att minska spänningarna i ett samhälle och bidra till en känsla av sammanhållning och gemenskap är viktiga vid en konfliktanalys.

Denna handbok omfattar den inledande analysen av en strategisk planering. All analys kräver kunskap om de förhållanden som skall behandlas, både vad gäller djup som bredd. En viktig förutsättning för ett framgångsrikt arbete är att de som deltar i analysprocessen har de insikter som krävs. Det är dock inte troligt att alla deltagare har samma djupa kunskap om alla väsentliga faktorer. I en sådan situation blir det viktigt att organisera arbetet så att hela arbetsgruppens kompetens tillgodogörs på ett konstruktivt sätt. Den metod som beskrivs i denna handbok bygger på ett arbetssätt som strävar efter att uppnå detta mål. Genom att aktivt eftersträva öppenhet och att visuellt redovisa de olika stegen i analysprocessen är förhoppningen att respektive deltagare på ett enkelt och konkret sätt skall kunna delge övriga sina kunskaper. Arbetsmetoden är också

inriktad mot att skapa förutsättningar för att de sakförhållanden och slutsatser som successivt tas fram i de olika stegen i processen på ett enkelt sätt interagerar med varandra. Det finns därför ett behov av en öppenhet i tankeprocessen som under olika sekvenser av analysen måste medges att ta formen av något som bäst kan liknas vid en ”brain-storming”.

För att nå denna öppenhet är det väsentligt att använda arbetsredskap som tillåter överblick och ett aktivt deltagande. I detta avseende är utnyttjandet av datorer med dataprojektor inte ett optimalt verktyg. Med dessa går det bara att se ett steg i taget och det är bara en person åt gången som kan skriva eller föra in bilder med mera. Det finns då alltid en risk att de som inte befinner sig i denna position blir passiva. Istället bör skrivtavlor och blädderblock användas. Alla kan då aktivt delta och kontinuerligt tillfoga text eller bilder som anses vara av betydelse. Detta förhållande får särskild vikt för att underlätta de faser som ställer höga krav på en kollektiv framtagning av olika fakta och slutsatser.

Metoden bygger på en iterativ process som flera gånger återvända till de olika delmomenten under arbetet. Det är därför inte nödvändigt att bli klar med alla detaljer i de olika arbetsstegen innan nästa moment inleds. Istället för att ”fastna” i långa diskussioner i enskilda frågor kan det vara bättre att gå vidare efter att ha noterat att det finns en återstående fråga att behandla. Många gånger hittas en lösning senare i processen och det är då möjligt att ”gå tillbaka” och komplettera.

Syftet med att använda skrivtavlor och blädderblock är att skapa överskådliga, sammanfattande presentationer för att bidra till en konsensus i gruppen. Det är viktigt att undvika att belamra skrivtavlor med mycket information, inte minst i textform. En strävan bör vara att söka enkla förklaringsmodeller som lyfter fram det centrala i varje analysfas. Detta arbetssätt ställer stora krav på deltagarnas detaljkunskap om de särskilda förhållanden som diskuteras. Om insikterna är för dåliga, ökar risken för att fel faktorer ges för stor inverkan. Bilderna i sig är inte heller tillräckliga för att en person som inte deltagit i processen fullt ut kan förstå de resonemang som ligger bakom. Det är därför viktigt att de argument som används för att skapa de modeller som utnyttjas, nedtecknas för att presenteras i en skriftlig rapport.

För att kunna producera en skriftlig rapport är det av central betydelse att det kontinuerligt förs anteckningar som kan användas för att öka förståelsen för de förklaringsmodeller som kommer att nedtecknas på skrivtavlor och blädderblock. För att klara av denna uppgift måste minst en person avdelas som enbart har till uppgift att följa diskussionen och löpande föra anteckningar. Den skriftliga dokumentationen kan med fördel använda den uppdelning och de rubriker som används i denna handbok. Det kan också vara lämpligt att redovisa de bilder som tagits fram under arbetet.

Ett kollektivt och aktivt deltagande, betyder inte att den metod som här redovisas är helt i avsaknad av ledning. Det måste finnas någon som håller ihop processen och driver den framåt. Denna person bör dock undvika att agera som en kraftfull förgrundsgestalt, utan skall snarare inta rollen som facilitator. Genom att fokusera sitt agerande mot målet att deltagarnas kunskaper används på ett optimalt sätt, skapas förutsättningar för en insiktsfull analys. Vidare kan det vara nödvändigt att vid valda tillfällen under arbetes gång, förslagsvis inför övergången till nästa steg, göra korta uppehåll i arbetet som medger att skriven text sammanfattas och tydliggörs av facilitatorn för att underlätta fortsatt arbete.

Den metod som används och som bygger på att bland annat skrivtavlor används, ställer särskilda krav på den lokal som tas i anspråk. En optimal lokal har flera stora skrivtavlor och plats för blädderblock samt medger att flera personer samtidigt kan förflytta sig. Detta innebär dock inte att metoden är oanvändbar om en sådan lokal inte går att uppbringa. Särskilt i mindre grupper (~3-4 personer) är det fullt möjligt att använda vanliga anteckningsblock och sitta vid ett konferensbord. Då större grupper skall använda metoden ökar kraven på lokal.

FÖRBEREDELSE

Innan arbetet med en konfliktanalys inleds krävs olika förberedelser. En viktig del är inhämtningen av kunskap i form av en detaljanalys av den aktuella konflikten. Det vill säga, beskriva vad som hänt och vilka som varit inblandade.

Syftet med detaljanalysen är att ta fram de kunskaper som krävs för att de olika momenten i konfliktanalysen skall kunna genomföras på ett bra sätt. Genom en väl utförd detaljanalys ökar möjligheterna att få en djupare förståelse för de bakomliggande faktorer som skapat den aktuella situationen i konfliktområdet.

Ofta kräver en detaljanalys mycket arbete. Hur mycket tid som krävs är helt beroende på vilket förarbete som redan gjorts genom till exempel tidigare forskning eller annan form av erfarenhetsinsamling. Det kan därför vara nödvändigt att använda expertis från exempelvis något eller några av de många institut och myndigheter med specifik kompetens om det aktuella konfliktområdet för att få bakgrundsbeskrivningar av denna typ.

En annan uppgift under förberedelserna är att välja ut de som skall delta i genomförandet av konfliktanalysen. Kunskap om den aktuella konflikten bör vara en styrande urvalsfaktor. Det är också viktigt att skapa en grupp vars sammanlagda kunskap spänner över ett stort område.

Om metoden används i ett annat sammanhang än där svenska nationella intressen står i centrum under steg 4 sker framtagning av relevant underlag från den aktuella utgångspunkten som förberedelse före genomförandet.

GENOMFÖRANDE

Efter att förberedelserna genomförts, innehåller metoden sju olika steg som samverkar med varandra i en interaktiv process.

Steg 1

Det första steget är en övergripande analys som syftar till att ge en allmän bild av konfliktens utbredning, vad som händer, vilka konsekvenser detta kan få och vilka som deltar eller påverkas. I denna del av analysen skall de olika aktörerna också kartläggas. Detta steg bör göras i en sammanhållen grupp för att ge alla deltagare den övergripande förståelsen för konflikten.

Steg 2

Det andra steget är en beskrivning av händelseförloppet samt konfliktens påverkan på omvärlden. Här används detaljanalysen som utarbetades under förberedelserna. Steget genomförs i sammanhållen grupp.

Steg 3

Det tredje steget är en aktörsanalys. Under detta är det lämpligt med undergrupper där deltagarna analyserar enskilda utvalda aktörer. Återredovisning genomförs i den sammanhållna gruppen innan nästa steg påbörjas.

Steg 4

Det fjärde steget är en mer detaljerad analys av hur Sverige berörs och vilket engagemang eller åtaganden som redan finns. Detta steg genomförs i sammanhållen grupp.

Steg 5

Det femte steget undersöker hur konflikten lokalt gestaltar sig utifrån fem olika sektorer: Politik, Säkerhet, Samhälle, Ekonomi och Miljö. Antalet sektorer kan dock förändras. Denna analys skall göras med utgångspunkt från två olika perspektiv: "Vad får samhället att fungera" och "vad skapar konflikt"? Arbetet genomförs lämpligast i undergrupper där deltagare med varierande kompetens analyserar respektive sektor. Återredovisning sker i sammanhållen grupp innan nästa steg påbörjas.

Steg 6

Det sjätte steget är en hotanalys där frågan "vad är hotat?" står i centrum. Hotanalysen görs utifrån ett svenskt perspektiv och svenska intressen, eller det

perspektiv och intressen som valts i steg 4, och bygger på identifierade normer och värderingar. Detta steg genomförs i sammanhållen grupp.

Steg 7

Det sjunde steget är också en hotanalys, men där frågan ”vilka är hoten?” skall besvaras. I denna del av analysen skall även de viktigaste aktörernas påverkan på konflikten beskrivas. Detta steg kan göras i undergrupper där ett mindre antal deltagare analyserar vilka hot och aktörer som kan kopplas till normer och värden som bedöms hotade i steg 6. Återredovisning sker i sammanhållen grupp.

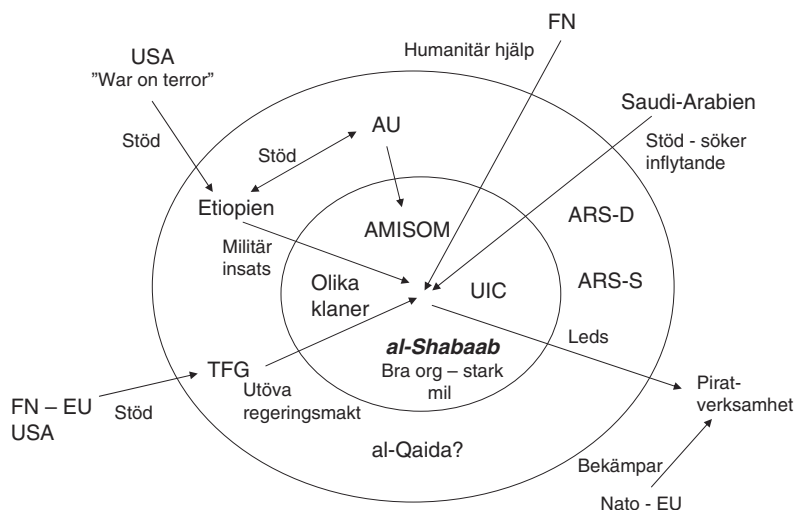
I handboken används situationen i Somalia som ett åskådningsexempel. De fakta och slutsatser som presenteras är i första hand exempel på hur metoden kan användas och inte att betrakta som en förklaring av den konflikt som belyses här.

1. Omvärlden – geostrategisk indelning

Syfte:

- Klargöra konfliktområdets geografiska utbredning (inre område). Det inre området kan ha olika utspridning, till exempel lokal (del av en stats territorium), nationell (en hel stats territorium), regional (flera stater är direktinblandade).
- Fastställa vilka aktörer som befinner sig inom det inre området.
- Fastställa vilka centrala aktörer som befinner sig utanför konfliktområdet (yttre område) och vilka intressen de har i konflikten.

Exempel (Somalia):

USA uppfattar främst relationerna med Etiopien och konflikten i Somalia som ett led i kampen mot internationell terrorism. För arabvärlden är Somalia ett arabiskt land som kan fungera som en motvikt mot Etiopien. För EU är engagemanget i Somalia mycket en fråga om att få ett inflytande i den politiska processen i Afrika.

TIPS: Efter den geostrategiska indelningen fokuseras arbetet på att beskriva vilka aktörer som finns och var de befinner sig. Lägg mindre tid på att fastställa vilken roll de har i konflikten. Redovisa dock om det finns tydliga samband mellan olika aktörer. Markera de aktörer som anses särskilt viktiga. Använd karta som bakgrund när så är möjligt.

Den geostrategiska indelningen kan justeras efterhand som konfliktanalysen fortskrider.

2. Händelseutveckling

Syfte:

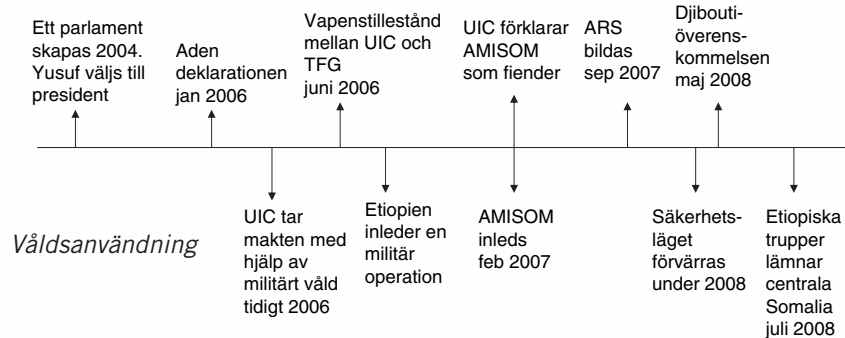
- Beskriva de händelser som inträffat under de senaste åren och som bedöms ha en övergripande inverkan på konfliktförloppet. Redogörelsen utformas dels i ett politiskt perspektiv, dels i ett perspektiv där våldsanvändningen står i centrum och där identifierade drivkrafter utgör slutsatserna.
- Analysera och beskriva hur konflikten påverkar omvärlden. I första hand skall effekter som uppstår direkt på grund av konflikten beskrivas. Men det kan också finnas skäl att lyfta fram påföljder som uppstått genom ett indirekt inflytande. Piratverksamheten utanför Somalias kust kan vara ett sådant exempel.

Steg 2 bör resultera i slutsatser om vilka drivkrafter som skapar konflikten, varför dessa tillåts verka och vad som påkallar internationell uppmärksamhet.

Exempel:

Händelseförlopp

Politiska händelser

Konfliktens påverkan på omvärlden

Regionalt

- Instabilitet i regionen – risk för en spridning av konflikten

Globalt

- Instabilitet i regionen – krav på fredsskapande insatser
- Ingen sammanhållande politisk ledning ger anarki och möjligheter till bland annat piratverksamhet - krav på fredsskapande insatser
- Bristande ekonomisk utveckling - Krav på humanitära insatser
- Ökad risk för terrorism
- Försvarar en politisk utveckling i demokratisk riktning

Sverige

- Stort antal somaliska flyktingar i Sverige – motsättningarna inom Somalia kan sprida sig till Sverige.

TIPS: Undvik att gå för långt tillbaka i tiden. Fokusera på händelser som har direkt påverkan i dagens situation. Undvik en detaljerad redovisning. Lyft istället fram de övergripande företeelserna. Kunskapen om detaljer skall finnas bland deltagarna och kan lyftas fram när så behövs.

Ta hjälp av detaljanalysen från förberedelsearbetet.

I steg två är det konfliktens möjliga konsekvenser på dem som inte är direkt inblandade som skall stå i centrum för analysen. Ibland kan det finnas behov att dela upp beskrivningen i ett regionalt perspektiv och ett globalt. I vissa fall kan även händelser som har en direkt påverkan på Sverige kräva särskilt intresse.

3. Aktörsanalys

Befintliga aktörer

Syfte:

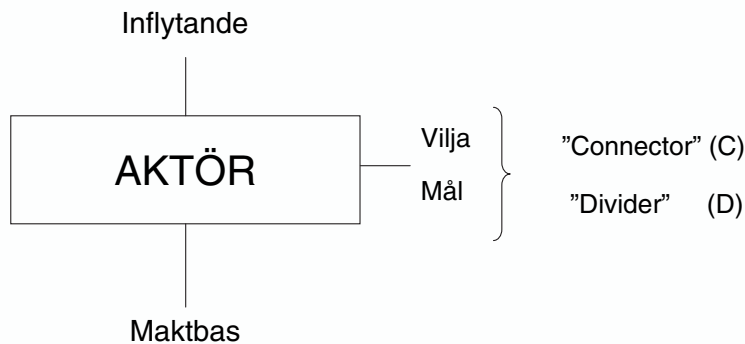
Syftet med presentationen av aktörsanalysen är inte att i detalj reda ut alla bakomliggande motiv eller maktkonstellationer som gör att en aktör agerar på ett visst sätt. Det viktigaste skälet är att på ett övergripande sätt visa olika faktorer som är centrala för de aktörer som påverkar utvecklingen.

Börja med att bestämma vilka aktörer som har en central roll i den aktuella konflikten. Fortsätt sedan med analysera hur dessa aktörer förhåller sig till den aktuella konflikten. Undersök vilken maktbas de har, deras inflytande på konflikten och vilka syften de kan ha med sitt agerande. Aktörerna placeras inom de geostrategiska områden där de har sin maktbas.

Aktörerna kan vara stater, organisationer eller enskilda individer. I flera fall kan dessa aktörer utgöras av komplicerade sammanslutningar av underordnade deltagare som kan ha sina egna agendor.

Då konfliktanalysen genomförs i ett multinationellt sammanhang med annan utgångspunkt än ett svenskt intresseperspektiv (steg 4) utgår aktörsanalysen om och av deltagande parter i analysarbetet.

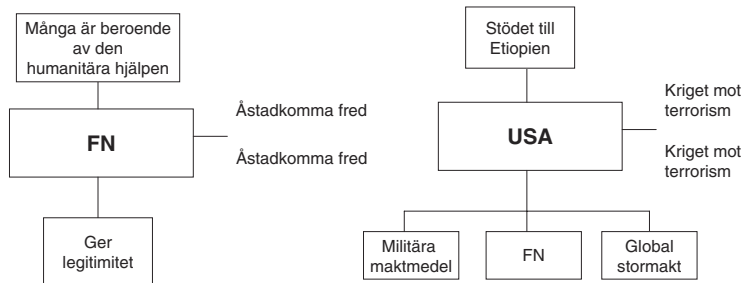
Vid presentationen av de olika aktörerna används nedanstående matris:

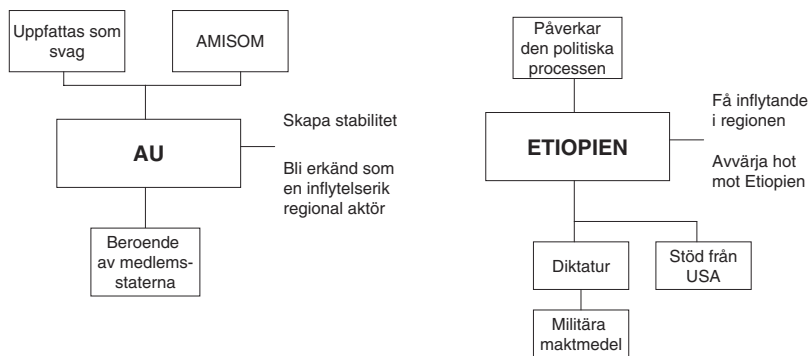
Användningen av begreppen "connector" och "divider" skall ses som ett försök att urskilja vilka aktörer som tar ställning för eller emot de strävanden vi har. Det är viktigt att påpeka att denna uppdelning inte är problemfri och att olika aktörer betraktas på olika sätt beroende på vem som gör analysen och vilket perspektiv som används. Det är heller inget självändamål att göra denna uppdelning.

Exempel:

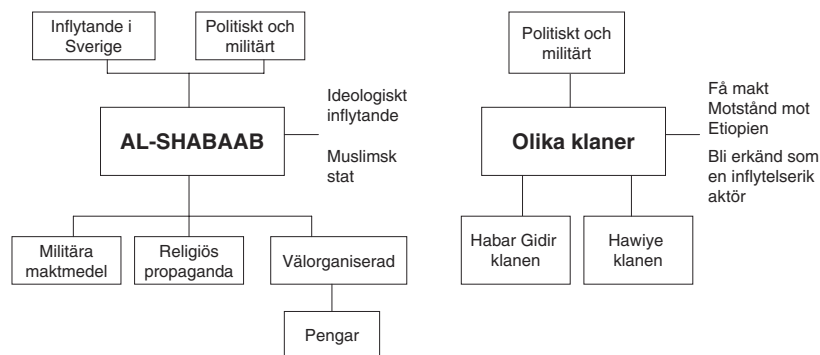
Global nivå:

Regional nivå:

Lokal nivå:

TIPS: Det är viktigt att allt fokus inte enbart riktas mot dem som från vårt perspektiv upplevs som problematiska och ansvariga för konflikten. Även aktörer som kan ha ett positivt inflytande skall behandlas. Fokusera på att beskriva aktörerna, lägg mindre kraft på att klassificera dem.

I den skriftliga dokumentationen är det lämpligt att använda löpande text istället för bilder.

Gruppering av aktörer

Syfte:

I många fall kan det finnas ett stort antal aktörer på den regionala och lokala nivån. Det kan då finnas ett behov av att sortera dessa i olika grupper. Syftet är att skapa en bättre överblick, särskilt då det i en konflikt kan finnas många olika aktörer.

En metod är att använda två kriterier, dels om en aktör kan betraktas som en ”connector” eller som en ”divider”, dels vilket inflytande en specifik aktör har. Vårt förhållande till de olika grupperna av aktörer som då bildas kan beskrivas med orden; informera, inkludera, övervaka och påverka. Dessa begrepp skall ges en vid tolkning. Inom ramen för att påverka en aktör kan mycket väl våldsanvändning vara en metod. När en aktör övervakas kan det innebära att denne förhindras att förflytta sig helt fritt.

	Informeras		Inkluderas
	Litet inflytande ”Connector”	Stort inflytande ”Connector”	
	Litet inflytande ”Divider”	Stort inflytande ”Divider”	
Övervakas			Påverkas

Beroende på vilket perspektiv som används, kan en aktör placeras i olika grupper. Någon som av oss kan upplevas som en ”divider” kan mycket väl av många i det samhälle där konflikten pågår, uppfattas som en positiv kraft. Det är därför viktigt att komma ihåg att denna indelning sker utifrån våra intressen i den aktuella konflikten. Ändå kan det finnas anledning att tydliggöra vår uppfattning om de befintliga aktörerna och deras roll i konflikten.

TIPS: Denna gruppering av aktörer kan fortlöpande komma att ändras efterhand som konfliktanalysens olika steg genomförs.

4. Sverige

Syfte:

I denna del av analysen skall fokus riktas mot Sverige. Svenska normer och värderingar identifieras för att ligga till grund för den fortsatta analysen i steg 6 och 7.

De normer och värderingar som används är *svenska intressen*, en strävan efter *fred och internationell säkerhet* samt en *stabil säkerhetsituation* som en förutsättning för:

- en demokratisk utveckling
- att mänskliga rättigheter tillgodoses
- en fungerande rättsstat
- en fördelning av välstånd

samt att *humanitär rätt* skall tillämpas i konfliktområdet. Dessa normer och värderingar skall ses som exempel och kan uteslutas och/eller kompletteras.

Skillnaden mellan *fred och internationell säkerhet* i jämförelse med *stabil säkerhetsituation* är att det förstnämnda begreppet i detta sammanhang står för ett vidare internationellt perspektiv. Det vill säga hur konflikten påverkar det internationella säkerhetsläget, men även de normer och värderingar som påverkar stater och organisationers vilja och sätt att agera, vilket i sin tur kan skapa prejudikat inom internationell rätt. En *stabil säkerhetsituation* avser i denna kontext de förhållanden som gäller inom det aktuella konfliktområdet.

Därutöver skall främst följande frågor besvaras:

- Hur berörs Sverige av den konflikt som analyseras?
- På vilket sätt är Sverige redan inblandad?
 - Vilka svenska aktörer är berörda?
 - Finns det ett redan existerande engagemang?
 - Finns det ingångna avtal om ett engagemang i framtiden?

Exempel:

Mängden av somalier i Sverige påverkar den svenska inställningen.

Utvecklingen i Somalia påverkar somalierna i Sverige:

- rekrytering av unga män till strider i Somalia
- motsättningarna i det somaliska samhället överförs till det svenska
- leder till att integrering i det svenska samhället försvåras

Synen på stödet till Somalia beskrivs i regeringsbeslutet ”Förhållningssätt till utvecklingssamarbete med Somalia” (2009-07-23, UF2009/46469/AF).

EU:s och FN:s politik är den plattform som används för att kanalisera det svenska stödet.

Sverige uppfattar sig som en central aktör i EU avseende Somalia.

Det övergripande ramverket utgörs av FN:s Reconstruction and Development Programme (RDP).

Genom Sveriges deltagande i den marina operationen "Atlanta" är Sverige redan en aktör i den övergripande konflikthanteringen i Somalia.

Det finns ett svenskt biståndskontor för Somalia vid den svenska ambassaden i Nairobi.

TIPS: Sverige kan beröras på flera olika sätt, både nationellt och i en internationell kontext. Det är viktigt att i denna del av analysen inte bara fokusera på det som berör Sverige ur ett statsperspektiv, utan även hur samhället kan påverkas. Svaren på frågorna bör inledningsvis sökas inom ett så brett område som möjligt.

5. Konfliktområdet

Syfte:

Avsikten är att presentera den aktuella situationen i konfliktområdet och att göra detta genom att beskriva de faktorer som är särskilt framträdande. Det är i detta avseende viktigt att identifiera olika processer eller fenomen som är centrala för konflikten, men också att urskilja om det finns funktioner som fungerar i samhället.

Analysen görs inom fem olika sektorer; politisk-, säkerhets- samhälls-, ekonomisk- och miljösektor. Antalet sektorer och innehåll i sektorerna kan förändras.

Användningen av dessa sektorer har i detta sammanhang enbart en strukturell funktion och är inte ett sätt att värdera olika fenomen.

Politisk sektor

I denna sektor står styrningen av samhället i centrum. I de fall det kan vara svårt att ur ett västerländskt synsätt finna ett system som har likheter med en stat, skall fokus riktas mot de sammanslutningar av individer och informella strukturer som har någon form av övergripande politisk makt i konfliktområdet. Med begreppet politisk makt avses här all maktutövning som syftar till att på ett generellt sätt kontrollera individer, organisationer eller företeelser i samhället.

1. Hur kan det politiska maktsystemet beskrivas?

- Vilken typ av maktsystem finns?
 - Formellt (legal status i ett internationellt sammanhang)
 - Informellt (saknar legal status men utövar regional/lokal makt)
 - Vilken synergi finns mellan dessa?
 - Tillåts opposition?
- Vilka typer av ledare innehar makt?
 - Valda av folket (demokratiska val)?
 - Utsedda genom arv?
 - Valda av särskild församling?
 - Ledare som tagit makten med våld?
- Vilka maktbaser ger inflytande?
 - Pengar?
 - Kulturell/etnisk/religiös tillhörighet?
 - Militära resurser?
 - Politisk legitimitet?
 - Andra former av folkligt stöd?

2. Hur utövas makt?

- Styre enligt västerländsk demokratisk modell?
- Auktoritärt styre?
- Fragmenterad maktuppdelning?

Säkerhetssektor

Hot mot säkerheten kan definieras på många olika sätt, men i detta sammanhang är det hot om fysiskt våld eller åtgärder för att skydda mot denna form av våldsutövning, som står i centrum. Detta våld kan utövas av militära förband på uppdrag av stater eller internationella organisationer, men kan också utövas av andra aktörer ibland i organiserade nätverk som även kan bestå av löst sammansatta enheter. Syftet kan vara en strävan efter konfliktlösning, politisk makt, ekonomiskt inflytande eller enbart ren kriminalitet. Fokus här är på nationell och strukturell nivå snarare än på individnivå.

1. Vilka faktorer utgör grunden för våldsutövningen?
2. På vilket sätt utövas våld?
3. Vem/vilka är utsatt(-a) för våldsutövningen?
4. Vilka faktorer bidrar till att hindra/minska våldsutövningen?

Ekonomisk sektor

Inom denna sektor beskrivs hur det ekonomiska systemet fungerar.

1. Finns det någon statligt kontrollerad ekonomi?
 - Hur ser den i så fall ut och hur kan den beskrivas?
 - Om det inte existerar någon statligt kontrollerad ekonomi, finns det någon annan form av ekonomi på nationell nivå?
2. Finns det en ekonomi som är baserad på legalt reglerad företagsamhet?
 - Vilken betydelse har denna för utvecklingen i konfliktområdet?
3. Finns det en ekonomi som är baserad på illegala handlingar eller transaktioner?
 - Vilken betydelse har denna för utvecklingen i konfliktområdet?
4. Hur ser infrastrukturen ut och vilken påverkan har den på den ekonomiska utvecklingen?
5. Vilka faktorer påverkar den ekonomiska utvecklingen mest, såväl negativt som positivt?

Samhällssektor

Samhällssektorn skulle något förenklat kunna beskrivas som "folket" och dess välfärd. En uppgift blir att redogöra för vad som är utmärkande för folket i konfliktområdet och där kulturella, etniska, religiösa och andra sociala fakto-

rer hanteras. En annan fråga att behandla är hur folkets vardagstillvaro ser ut, tillgången på mat, bostäder, utbildning med mera. I detta sammanhang blir det viktigt att ägna tankekraft åt hur säkerhetsläget påverkar befolkningens sociala förhållanden.

1. Hur kan samhällets sociala struktur beskrivas?
2. Utnyttjas etnicitet eller religiös tillhörighet som en maktfaktor i samhället?
3. Finns det ekonomiska och kulturella skillnader i samhället som påverkar konflikten?
4. Vilka strukturer och faktorer skapar överlevnadsmöjligheter i samhället?
5. Hur är försörjningsläget i samhället?
6. Hur är tillgången på:
 - Utbildning?
 - Sjukvård?
 - Bostäder?

Miljösektor

Denna sektor utgörs av de faktorer som är en förutsättning för att människor skall kunna leva i ett visst område. Klimatet och dess påverkan på befolkningens levnadsmiljö är i detta avseende en central omständighet. Det kan även finnas miljörelaterade situationer som är orsakade av människor, till exempel skogsskövling, gruvdrift, förorening eller avledning av vattentillgångar. Dessa verksamheter kan leda till en kamp om tillgängliga naturresurser.

1. Har klimatet en viktig roll för befolkningens levnadsmiljö?
 - Återkommande perioder av torka
 - Återkommande perioder av stora regnmängder
2. Finns det faktorer i miljön som påverkar eller är orsak till konflikten?

Exempel:

Politisk sektor

Somalia är ett exempel på en stat som fallit samman.

Somalia är ett klansamhälle.

Den formella makten innehas av Transitional Federal Government (TFG), men den kontrollerar bara delar av det somaliska territoriet.

TFG är erkänt av FN och AU, men legitimiteten inom det somaliska samhället är starkt ifrågasatt.

På grund av sin internationellt erkända legala status är ändå TFG en aktör som inte kan förbises även om det finns starka motsättningar inom TFG.

Det finns tre huvudgrupper av rebeller inne i Somalia:

- Hawiye och Habir Gidir klanen
- Rester från ”Islamiska domstolen” (Union of Islamic Courts, UIC)
- al-Shabaab. En utbrytarorganisation från UIC. Mycket militant, välorganiserad, välfinansierad och mest aktiv av dessa tre grupper.

Oppositionen mot TFG utanför Somalia utgörs av ”Alliance for the Liberation of Somalia (ARS).

ARS är i sin tur splittrad i två fraktioner:

- ARS-A (Asmara) under ledning av Hassan Dahir Aweys.
- ARS-D (Djibouti) under ledning av shejk Sharif Shejk Ahmed.

Ingen av dessa grupperingar är tillräckligt starka för att på egen hand besegra de övriga.

De maktbaser som framförallt ger inflytande är militär makt som tar sin utgångspunkt från klansamhällets maktstruktur.

Säkerhetssektor

Under det inbördeskrig som bröt ut efter att Siad Barre störtades 1991 har inte någon aktör fått övertaget.

Det förekommer strider mellan olika grupper, även inom islamiströrelsen.

TFG har inte kunnat skaffa sig tillräcklig legitimitet och styrka för att styra Somalia.

Andra stater i regionen är oroliga för att Somalia utvecklas till en fundamentalistisk, muslimsk stat och är beredda att agera, exempelvis Etiopien med stöd från USA (War on terror).

Grupper utanför Somalia förser de stridande med vapen.

Det våld som utövas har formen av gerillakrig.

Laglösheten i Somalia skapar också fritt spelrum för kriminella grupper.

Striderna förs på ett fragmenterat slagfält som innebär att även civila drabbas.

En viktig faktor till att striderna fortsätter är att ingen grupp just nu är stark nog för att bli dominerade.

Ekonomisk sektor

I Somalia finns det ingen statligt reglerad ekonomi.

Den ekonomi som existerar har sitt ursprung i pengar från exilsomalier, inkomster från piratverksamhet, internationella hjälpsändningar/insatser.

Innehavet av militära maktmedel är en viktig del i kontrollen och profiten av ekonomiska transaktioner.

Den lokala ekonomiska valutan fungerar dåligt som betalningsmedel, många vill ha betalt i US dollar. Detta försvårar för somaliska handelsmän.

Trots inbördeskriget finns det ett visst inhemskt jordbruk och handel, särskilt i utbrytarregionerna. Somaliland exporterar cirka 2 miljoner får varje år till arabvärlden.

al-Shabaab hävdar att det internationella biståndet från World Food Programme (WFP) innebär en destruktiv konkurrens som riktas mot de somaliska bönderna.

Bristen på säkerhet och avsaknaden av ett legalt system som accepteras av alla aktörer innebär att alla skapar sina egna regler.

Infrastrukturen är mer eller mindre slagen i spillror.

Sambällssektor

Somalia är ett splittrat samhälle.

Det finns få fungerande samhällsfunktioner som utgår från statliga initiativ.

Klansamhället i Somalia är en av de få system i landet som skapar någon form av ordning.

Religionen och etnisk uppdelning används av olika aktörer för att skapa och behålla sin maktbas.

På grund av den bristande säkerheten har stora flyktingströmmar gått mot bland annat Kenya.

Det finns också många som lämnat sina hem och är på flykt inom Somalia.

Hjälpsändningarna från omvärlden är en förutsättning för överlevnaden för många människor, men de bidrar också till att förse de stridande parterna med resurser.

Miljösektor

Somalia har ett klimat som innebär att det råder torka under stora delar av året.

Det är i detta klimat inte enkelt för enskilda att till exempel odla grödor eller ägna sig åt boskapsskötsel.

TIPS: Denna del av analysen kan bli mycket tidskrävande om varje enskild faktor skall analyseras och värderas. Sträva inte efter ett tidigt urval, anteckna istället alla de fenomen som lyfts fram. Urvalet sker i en senare del av metoden.

6. Hotanalys 1

Vad är hotat?

Syfte:

I den fortsatta analysen riktas fokus mot det som orsakar problem. De faktorer som kan upplevas som positiva och på ett konstruktivt sätt kan bidra till en konfliktlösning, ägnas i denna del inget intresse. Analysen skall leda fram till en fördjupad insikt om vad som verkligen står på spel och därmed ge motiv och skäl för eller mot ett svenskt deltagande.

I detta steg skall frågan ”vad är hotat?” besvaras. Det perspektiv som skall användas utgår från våra behov, tolkningar och den utveckling som vi anser vara önskvärd. Det är med andra ord våra normer och värderingar som ligger till grund för vad vi anser vara hotat. De förhållanden som kan vara hotade kan befinna sig inom konfliktområdet och därmed påverkas direkt (ett inre perspektiv), men kan också vara förhållanden som befinner sig utanför konfliktområdet och påverkas indirekt (ett yttre perspektiv).

De normer och värderingar som används är *svenska intressen*, en strävan efter *fred och internationell säkerhet* samt en *stabil säkerhetssituation* som en förutsättning för:

- en demokratisk utveckling
- att mänskliga rättigheter tillgodoses
- en fungerande rättsstat
- en fördelning av välstånd

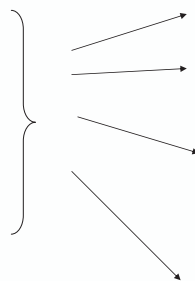
samt att *humanitär rätt* skall tillämpas i konfliktområdet. Dessa normer och värderingar skall ses som exempel och kan uteslutas och/eller kompletteras.

Exempel:

Våra normer och värderingar

Centrala faktorer för konflikten i olika sektorer

Politisk-
Säkerhets-
Samhälls-
Ekonomisk-
Miljö-

Svenska intressen

- Integrationen i det svenska samhället
- Risk för terrorism i Sverige

Internationell fred och säkerhet

- Stabiliteten i regionen
- Hotet mot sjöfarten
- Grogrund för terrorism

Stabil säkerhetssituation

- Sönderfallande samhälle
- Många olika aktörer – inbördes stridigheter
- Laglöshet
- Stor mängd flyktingar - svält
- Religion och etnisk tillhörighet - en maktbas
- Folket i Somalia har svårt att försörja sig på egen hand
- Brist på legitimitet

Humanitär rätt

- Tillämpas inte

Ur ett svenskt nationellt perspektiv hotas integrationen av den somaliska befolkningen i Sverige, med andra ord den demokratiska utvecklingen bland vissa grupper i det svenska samhället.

Konflikten påverkar också stabiliteten i grannländerna – flyktingströmmar i Kenya, Etiopiens militära engagemang.

Konflikten skapar en situation som ger förutsättningar för att bedriva piratverksamhet något som hotar internationell sjöfart, men också hjälpsändningarna till Somalia.

Parterna klarar inte på egen hand av att hitta en maktbalans som kan ligga till grund för en demokratisk utveckling eller skapandet av en rättsstat.

Möjligheterna att skapa en stabil säkerhetssituation och att humanitär rätt skall tillämpas omöjliggörs av konflikten på alla plan.

Den humanitära rätten tillämpas inte under våldsutövningen – det görs ingen åtskillnad på civila och stridande.

TIPS: Fokusera på VAD i ett övergripande perspektiv. Undvik att gå in på detaljer. Syftet är att beskriva faktorer som kan påverka ett svenskt deltagande.

7. Hotanalys 2

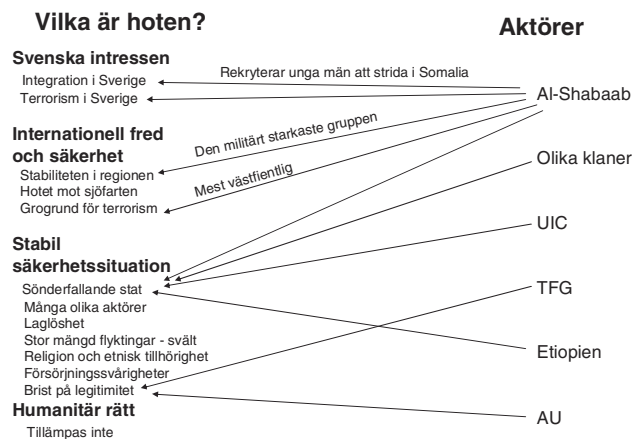
Vilka är hoten?

Syfte:

I detta analyssteg är fokus riktat mot att beskriva vad som inom konfliktområdet utgör ett hot mot våra normer, värderingar och intressen. Svaret på denna fråga erhålls genom att hämta information från den analys som beskriver de fem olika sektorerna, politisk-, säkerhets-, samhälls-, ekonomisk och miljö-. Genom att ta fram de faktorer som kan beskrivas som hot inom de olika sektorerna och ställas dem mot de utgångspunkter som använts i analysen om *vad är hotat?* skapas en förståelse av dels vilka hoten är, men även hur de påverkar de normer och värderingar som vi vill skall vara gällande när konflikten löses. I nästa moment kopplas de viktigaste aktörernas agerande till de hot som har tagits fram.

För att beskriva vilka hot som kan förknippas med de olika aktörerna används pilar. På dessa pilar anges en kort beskrivning (ledord) av vilket agerande som främst utmärker denna koppling mellan en aktör och olika hot.

Exempel:

TIPS: Syftet med att rita bilder är att försöka visualisera olika fenomen. I detta sammanhang leder detta till ett krav på förenklingar. Välj att lyfta fram de aspekter som uppfattas som avgörande och centrala i konfliktförståelsen. Undvik att överlasta med alltför mycket fakta. Viktiga detaljer beskrivs i den skriftliga rapporten.

I detta analyssteg är det avgörande att den information som tagits fram i den tidigare analysprocessen används. Inga helt nya fakta bör här lyftas in. Om till exempel nya aktörer identifieras i denna fas av analysen är det viktigt att gå tillbaka till den första aktörsanalysen i steg 3 och värdera dessa nya aktörer på samma sätt som gjorts tidigare.

AVSLUTNING

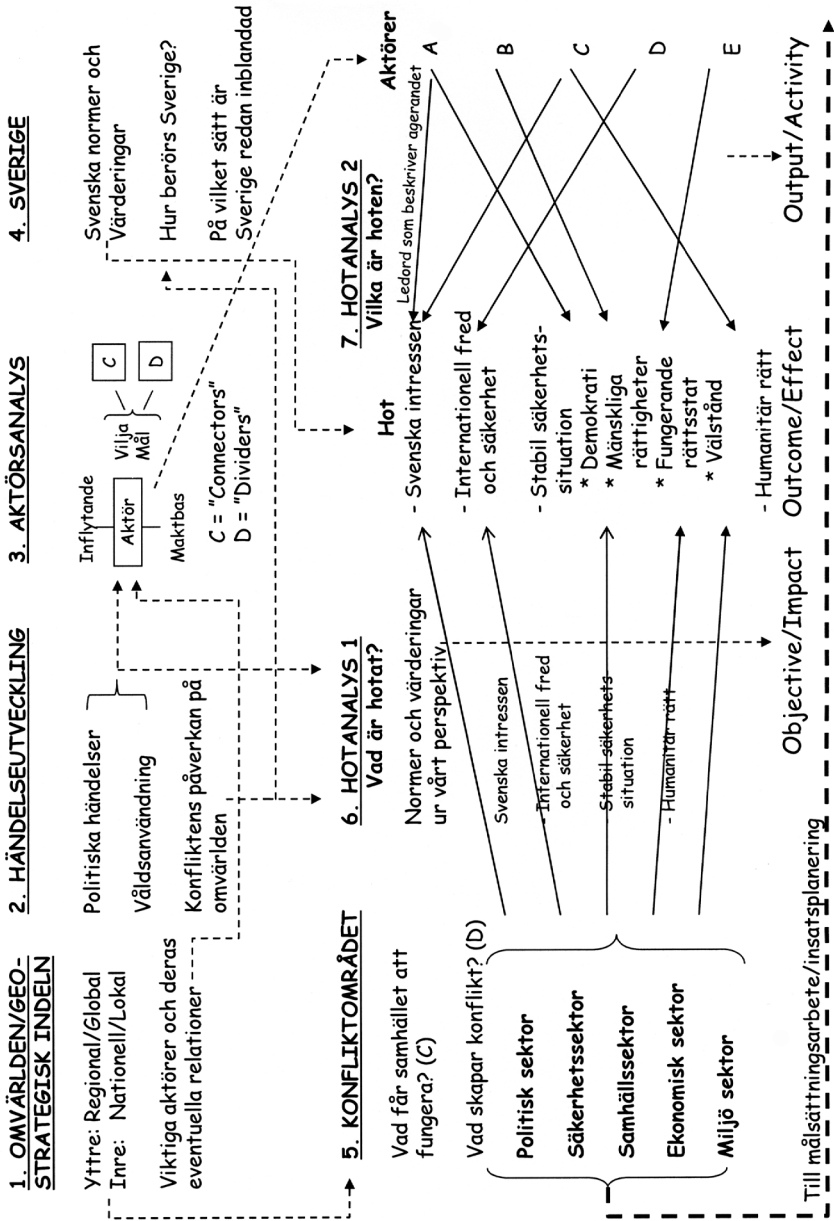
Ett skäl för att göra en konfliktanalys är att den är en betydelsefull del av en planeringsprocess vars syfte är att besluta om en svensk insats i ett konfliktområde. Resultatet från det analysarbete som här redovisas kommer därför att ligga till grund för både målsättningsarbete och en insatsplanering.

I den inledande delen av analysen finns det en balans mellan det som orsakar problem och de faktorer som gör att samhället ändå fungerar och som kan användas som grundstenar för att bygga ett fungerande samhälle. Under den avslutande delen av analysen finns det inget fokus på dessa positiva förhållanden. Istället riktas all tankekraft mot de fenomen som utgör problem och som kategoriseras som hot. Ett skäl till detta arbetssätt är att konfliktanalysen i första hand skall användas för att beskriva en konflikt, inte hur man löser den. I den typ av konflikter där militära medel anses vara ett nödvändigt instrument för konfliktlösning, är en kvalificerad analys av vilka problem som bedöms utgöra de dimensionerande hoten helt central. Det är därför naturligt att lägga mycket energi på en hotanalys. Trots det har de positiva element som tagits fram en funktion att fylla. Inom ramen för ett målsättningsarbete som skall leda fram till en insatsplanering är det viktigt att använda de positiva faktorer som redovisas i den strategiska analysen, tillsammans med de med negativa förhållanden som redovisas i hotanalysen.

Metoden som redovisas är iterativ och med en strävan att visualisera de olika analysstegen genom bilder eller korta beskrivande meningar. Avsikten är att åstadkomma en öppen arbetsprocess som skall medge att alla deltagare aktivt kan bidra i arbetet. Detta arbetssätt ökar även möjligheterna att vända tillbaka till tidigare moment i analysen och vid behov göra en ny värdering av olika fenomen och faktorer.

Ett viktigt ingångsvärde är att metoden genomförs samtidigt i två dimensioner med delvis olika syften. Dels en analys som genomförs med syfte skapa en övergripande förståelse för de viktigaste fenomenen och hur de interagerar, dels en skriftlig dokumentation. Den förstnämnda processen är i första hand till för att skapa en intellektuell interaktion inom den grupp som genomföra analysen. Varje deltagare skall känna att dennes kunskap kommer till användning och att olika kunskaper tillsammans bildar en ökad förståelse. Den skriftliga dokumentationen är till att bevara de fakta som redovisas på ett sätt som gör det möjligt även för någon som inte deltagit i analysen att förstå resultatet.

FLÖDESSCHEMA VID GENOMFÖRANDE AV KONFLIKTANALYS

BILAGA 1 Teoretisk bakgrund

Introduktion

Handbok konfliktanalys har tagits fram på uppdrag av Försvarsdepartementet inom ett projekt avseende forskning och analysstöd för regeringens behov (FORBE). Syftet med projektet är att bidra med uppbyggnaden av metoder och verktyg för strategisk planering vid Försvarsdepartementet bland annat för att möjliggöra en mer samlad och koordinerad insats med civila och militära enheter. De analytiska metoder som föreslås kan användas inom ett brett område av olika former av kriser eller konflikter. Under arbetet har begreppet konflikt använts som ett samlingsbegrepp.

En konflikt kan ha sitt epicentrum nationellt eller i en internationell kontext. Mot bakgrund av den inriktning mot internationell kris- och konflikt-hantering som Försvarsmakten fått, har projektet valt att fokusera mot ett internationellt deltagande. Den analysmetod som föreslås kan dock mycket väl användas även i andra sammanhang.

Dagens konflikter rymmer ofta ett brett spektrum av grundorsaker, drivkrafter och olika påverkansfaktorer. Ingen konflikt är heller den andra helt lik, men ändå finns det ofta många gemensamma omständigheter eller motiv som utmärker många konflikter. Det kan därför i generella termer finnas ett behov av att förstå det som kan kallas ”konfliktens natur”. Innebörden att förstå ”konfliktens natur” innehåller ett behov att analysera de politiska, militära, sociala, psykologiska men även moraliska faktorer som kan finnas som drivkrafter i en konflikt. Här är det också viktigt att identifiera positiva drivkrafter som bidrar till att grundläggande samhällsstrukturer ändå fungerar. Det räcker dock inte med att förstå karaktären av de olika fenomen som kan präglade en konflikt. Utvecklingen av en konflikt påverkas alltid av olika aktörer. En aktör kan vara en fysisk person men kan också utgöras av olika organisatoriska strukturer, som inom sig kan bestå av skilda, ibland konkurrerande intressen. En del aktörer kan ha sin bas inom det aktuella konfliktområdet medan andra kan befinna sig utanför det territorium som berörs. Vid sidan av en allmän förståelse om vilka orsaker som finns till att en kris eller konflikt har uppstått, är därför kunskapen om de olika aktörerna central. Denna fråga belyses därför särskilt i den analysmetod som tagits fram.

Inom ramen för ett svenskt deltagande i en internationell fredsoperation blir behovet att förstå vilka drivkrafter som påverkar olika aktörer än mer betydelsefullt. Ett sådant behov omfattar då inte bara de som kan betraktas som direkt inblandade i konflikten utan även de samarbetspartners som Sverige kan delta tillsammans med.

Konfliktanalys

Syftet med en konfliktanalys är bland annat att identifiera de problem som är de centrala drivkrafterna bakom den situation som granskas. En helt avgörande faktor vid en sådan analys är ingående kunskaper om den aktuella konflikten. Valet av deltagare är därför en viktig beståndsdel i planeringen före en konfliktanalys. De som deltar måste ha en omfattande sakkunskap kring det aktuella konfliktområdet. Den konfliktanalys som här diskuteras förutsätter därför att deltagarna är väl insatta i ”konfliktens natur” och de kringfaktorer som har en påverkan på utvecklingen. Samtidigt kommer olika myndigheter (eller motsvarande) göra sin faktainsamling och analys med olika fokus och med skilda och egna perspektiv. Slutsatserna kommer i många fall vara präglade av den verksamhet som är styrande för de olika deltagarna. Syftet med den nedan beskrivna analysen är att skapa ett forum där de som berörs av den strategiska planeringen¹ möts och tillsammans gör en analys av vissa områden som är centrala för den övergripande konflikthanteringen. Ändamålet med denna analys är därför i första hand inte att skapa ny kunskap utan att istället tjäna som en utvärdering av olika ingångsvärden med mål att skapa en enighet kring hur olika fenomen skall betraktas. I de fall då uppfattningarna ändå skiljer sig åt, innebär arbetet att dessa skilda perspektiv uppmärksammas och kan hanteras i den fortsatta planeringen. Den konfliktanalys som här beskrivs skulle därför kunna betecknas som en ”referensanalys” som skall tjäna som en gemensam utgångspunkt för alla deltagare i den strategiska planeringen och senare även för målsättningsarbetet och värderingen.

Det finns vissa likheter mellan en vetenskaplig forskningsprocess och det analysarbete som sker då en konfliktanalys skall genomföras. En utgångspunkt för arbetet har därför varit att försöka hitta vetenskapliga metoder som kan användas i detta sammanhang. Samtidigt är det också nödvändigt att ta lärdom av praktiska erfarenheter som gjorts och som ligger till grund för hur olika organisationer som deltar i konflikthantering gör sin konfliktanalys.

Konfliktanalysen har både teoretisk och empirisk grund. Metoder och angreppssätt skiljer sig dock åt i den referenslitteratur som använts men behovet av en kvalitativt väl genomförd analys är samtidigt en gemensam utgångspunkt. Nödvändigheten av att förstå vad som händer innan man gör något, är i sig så självklar att det inte skulle behöva sägas. Det är med andra ord inte behovet av en analys som behöver diskuteras, utan istället är det *syftet* med analysen och *hur* den skall utföras som är det centrala.

Trots sina olika syften och skilda utgångspunkter finns det flera olika beröringspunkter mellan de olika konfliktanalysteorier som använts. Genom att studera vilka metoder som återkommer ges en uppfattning om vad som

¹ Se bilaga 2 för redogörelse av den strategiska planeringsprocessen.

bedöms särskilt viktigt att förhålla sig till vid en analys. Samtidigt innehåller alla texter specifika erfarenheter och synpunkter som skapar möjligheter till ett urval av de olika arbetsmetoder som kan vara användbara för en strategisk planering. Urvalet av olika källor ger också en möjlighet att väva samman ett teoretiskt och empiriskt perspektiv med beprövad erfarenhet.

En erfarenhet som Sundelius et al pekar på i sin forskning om svensk kris- hantering är att det finns en stor risk att det första intrycket har ett stort infly- tande över vilken problemuppfattning som blir styrande. I alla de fall som Sundelius et al har granskat förblev de första intrycken bestående trots att ny och mer tillförlitlig information blev tillgänglig.² För att undvika denna typ av problem, som ofta uppstår i situationer av stress och tidspress, finns det ett behov av ett strukturerat sätt att arbeta för att göra en analys. Ett arbetssätt som ger utrymme för alternativa problemformuleringar och som bygger på kritiska granskningar.

Analysens faser

Arbetet med konfliktanalysen kan delas upp i tre olika faser.

Förberedelser

Förarbetet leds av en administrativ grupp. I detta skede av analysarbetet bestäms hur detaljanalysen skall utföras. Syftet med detaljanalysen är att beskriva den händelseutveckling som ligger till grund för konflikten. Denna detaljanalys är en förutsättning för att få en djupare förståelse för de bakomliggande faktorer som skapat den aktuella situationen i konfliktområdet.

Arbetet med en detaljanalys kräver ofta mycket arbete. Hur mycket tid som krävs är helt beroende på vilket förarbete som redan gjorts genom till exempel tidigare forskning. Det kan därför vara nödvändigt att använda expertis från exempelvis något eller några av de många institut och myndigheter med spe- cifik kompetens om det aktuella konfliktområdet för att få bakgrundsbeskriv- ningar av denna typ.

En annan uppgift under denna fas är att välja ut de som skall delta i det fortsatta arbetet. Deltagandet skall i första hand vara baserat på kunskap hos deltagarna och inte på en eventuell framtida medverkan i en insats.

Den detaljanalys som görs i detta skede bör tillställas de som deltar i kon- fliktanalysens genomförandefas.

² Sundelius, Bengt, Stern, Eric och Bynander, Fredrik, *Krishantering på svenska*, Stockholm, 1997, s. 195

Genomförande

Arbetet leds av en facilitator från den administrativa gruppen. Gruppen svarar också för dokumentation av det fortlöpande arbetet. I denna del av analysarbetet realiseras en övergripande analys genom ett samarbete med olika myndigheter och organisationer. Vid behov kan också fristående experter användas.

Efterarbete

Efterarbete genomförs av den administrativa gruppen. Syftet med efterarbetet är att sammanställa det arbete som utförts i genomförandefasen. Vilken form denna sammanställning skall ha beror på syftet med konfliktanalysen.

Förberedelser – Detaljanalys

”Vad har hänt?”

Svaret på vad som händer kan inte återfinnas enbart genom en ökad insikt i det dagsaktuella läget. Alla konflikter har en förhistoria som innehåller drivkrafter som kan vara helt centrala för att förstå vilka orsaker som har en central roll vid en konflikthantering. Det kan därför vara viktigt att skapa en ökad insikt om den utveckling som ligger före den aktuella situationen. Detta kan ske genom att insamla så mycket information som möjligt och att använda öppna källor av olika slag. Genom den formliga informationsexplosion som blivit ett generellt samhällsfenomen är inte bristen på information det största problemet. Istället kan den tillgängliga informationsmängden upplevas som överväldigande och svår att hantera.

Som tidigare nämnts är en förutsättning att de som deltar i denna typ av konfliktanalys har goda kunskaper om konflikten. Ändå kan det finnas ett behov av informationsunderlag som är särskilt framtaget för att tjäna som ett hjälpmedel då denna typ av konfliktanalyser genomförs. Ett sådant bakgrundsmaterial kan vara baserat på en sekvensanalys som har inslag av ”process-tracing”.³ Syftet med denna information är att få en samlad uppfattning av den händelseutveckling som ligger bakom konflikten. I detta skede kan såväl våldshandlingar samt andra betydande fenomen för händelseutvecklingen analyseras.

Ett annat område som är viktigt att få kunskap om är de olika aktörernas vilja och målsättningar. En metod för att få denna kunskap är att använda en ”intentionsanalys”.⁴ En ”intentionsanalys” innebär ett försök att förutsäga framtiden genom att undersöka olika aktörers manifesterade eller uttalade avsikter. Tanken är att skapa någon form av förståelse för hur olika aktörer kan tänkas agera. Medan det ofta är lätt att få tillgång till de officiella uttalanden som kan ligga till grund för en ”intentionsanalys” är tillförlitligheten hos dessa

³ Sundelius et al., s. 47-48

⁴ Furustig, Hans och Sjöstedt, Gunnar, *Strategisk omvärldsanlys*, Lund, 2000, s. 73-77

uttalanden ett problem. Ett skäl kan vara att en beslutsfattare med avsikt vill dölja eller förvränga verkligheten. Det finns också en risk för kognitiva felkällor som kan uppstå då en analys utgår från att andra agerar utifrån samma rationella utgångspunkter som vi själva. Trots de problem som finns med en ”intensionsanalys” finns det ett värde med att genomföra en sådan, inte minst för att minska riskerna för att tvingas till ett reaktivt agerande.

Genomförande – Övergripande analys

Den övergripande analysen av intressen och engagemang har tre olika fokus:

- A. Omvärlden
- B. Konfliktområdet
- C. Sverige

I vissa fall kan det vara lättare att utgå ifrån Konfliktområdet före Omvärlden eller att i andra fall arbeta med Omvärlden och Konfliktområdet i parallella spår.

A. Omvärlden

Geostrategisk indelning

En krissituation uppstår vanligtvis inom ett geografiskt avgränsat område. Det innebär inte nödvändigtvis att alla intressenterna finns inom detta område utan många kan påverka situationen utifrån. Det bör klarläggas om det är en lokal och kanske isolerad konflikt som skall analyseras och beskrivas (inom del av en stat, en speciell händelse och så vidare) eller om konflikten omfattar hela stater eller regioner. En *geostrategisk indelning* i ett inre och ett yttre område kan därmed underlätta analysen. Med ett inre område avses det uppfattade området där konflikten utspelar sig samt möjligen också direkt angränsande områden. Detta område kan ofta beskrivas i geografiska termer och omfatta lokal, nationell och regional nivå. I den fortsatta analysen benämns detta som konfliktområdet. Det yttre området är alla övriga geografiska områden och aktörer som har kopplingar till konflikten.

Denna konfliktanalys inleds med att ett *separationsperspektiv* används och där den internationella omvärlden analyseras separat från det nationella systemet eller de valda system eller perspektiv vi tar utgångspunkt ifrån.⁵

Analysen har två syften:

- Analysera olika staters (aktörer) eller organisationers intresse och engagemang för den aktuella händelseutvecklingen och hur de interagerar inom ramen för konflikten. Det är lämpligt att göra en uppdelning mellan de aktörer som befinner sig inom konfliktområdet och de befinner sig utanför.

⁵ Furustig och Sjöstedt, s. 31. Furustig och Sjöstedt använder tre olika perspektiv; *separations-*, *relations-*, och *systemperspektivet*.

- Analysera hur konflikten påverkar omvärlden. Det är viktigt att lyfta fram verksamheter som inte är omedelbart inblandade men som påverkas av konfliktutvecklingen och har en strategisk roll. I fallet Somalia kan piratverksamheten vara ett sådant exempel. I de fall som viktiga stater eller organisationer (till exempel USA, FN, EU) inte visar intresse, kan det finnas skäl att klargöra orsakerna till bristen på engagemang.

B. Konfliktområdet

Efter omvärldsanalysen görs en översiktlig, beskrivande redovisning av den nuvarande, aktuella situationen i konfliktområdet. Syftet med denna beskrivning är att försöka särskilja de faktorer som särskilt är framträdande, med andra ord hitta de utmärkande drag som kännetecknar konflikten och det samhälle som är drabbat. Det handlar också om att identifiera olika processer eller fenomen som är centrala för konflikten men också för befolkningens normala liv. Ett stöd för arbetet är den detaljanalys som tidigare gjorts. För att skapa en struktur i redovisningen används fem olika sektorer som bygger på en modell av Barry Buzan et al.⁶ En indelning i olika sektorer har i detta sammanhang enbart en strukturell funktion och är inte ett sätt att kategorisera eller värdera olika fenomen i den fortsatta analysen. Därför går det också att förändra sektorindelningen i förhållande till vilket behov som föreligger.

Politisk sektor

I denna sektor står staten i centrum. I de fall det kan vara svårt att ur ett västerländskt synsätt finna ett system som har likheter med en stat, skall fokus riktas mot de sammanslutningar av individer och informella strukturer som har någon form av övergripande makt i konfliktområdet. Vilket system som används för att formalisera den politiska makten är också en viktig fråga att besvara.

Säkerhetssektor

I denna sektor skall uppmärksamheten riktas mot hot gentemot förmågan till statligt våldsmonopol. Vilka utmärkande drag dessa hot har skall här identifieras. Säkerhet inom denna sektor är således smalt definierat och syftar inte till att omfatta det vidgade säkerhetsbegreppet. Det berörs under andra sektorer. Fokus här är på nationell och strukturell nivå snarare än på individnivå.

Ekonomisk sektor

Inom den ekonomiska sektorn behandlas och beskrivs de faktorer som är betecknande för det ekonomiska systemet och hur det fungerar. Även andra förhållanden som är nödvändiga för en ekonomi som till exempel kvaliteten

⁶ Buzan, Barry, Wæver, Ole och de Wilde, Jaap, *Security, A new framework for analysis*, 1998, s. 21-23

eller tillgången på en fungerande infrastruktur (vägar, järnvägar, hamnar, flygfält eller kommunikationsmedel för samband eller massmedia) skall behandlas.

Samhällssektor

Den definition som Buzan et al använder för att beskriva den sociala sektorn, utgörs av olika större kollektiva identiteter.⁷ Något förenklat skulle man i detta sammanhang kunna tala om "folket" och dess välfärd. En uppgift blir att redogöra för vad som är utmärkande för folket i konfliktområdet där kulturella, etniska, religiösa andra sociala faktorer hanteras. En annan fråga att behandla är hur folkets vardagstillvaro ser ut, tillgången på mat, bostäder, utbildning med mera. I detta sammanhang blir det viktigt att ägna tankekraft åt hur säkerhetsläget påverkar befolkningens sociala förhållanden.

Miljösektor

Denna sektor utgörs av de faktorer som är en förutsättning för att människor skall kunna leva i ett visst område. Klimatet och dess påverkan på befolkningens levnadsmiljö är i detta avseende en central omständighet. Det kan dock finnas miljörelaterade situationer som är orsakade av människor, till exempel skogsskövling, gruvsdrift, förorening eller avledning av vattentillgångar. Dessa verksamheter kan leda till en kamp om tillgängliga naturresurser.

Dividers och connectors

Nästa steg i analysen skall fokusera på att identifiera vilka fenomen som bidrar till att konflikten fortsätter och de som kan bidra till att minska spänningarna. De utmärkande dragen som identifierats i sektoranalysen används här som underlag. Röda Korset använder begreppen *dividers* och *connectors* för att beskriva hur olika faktorer spelar olika roller i en konflikt.⁸ *Dividers* (splittrande) eller *connectors* (sammanhållande) är i detta sammanhang olika fenomen som bidrar till att öka eller överbrygga olika spänningar mellan befolkningsgrupper eller enskilda aktörer i ett konfliktområde.

Ett exempel på hur resultatet kan se ut är den analys som Röda Korset gjort av Bangladesh. De *dividers* som identifierades i prioriteringsordning var; etnicitet, politisk kontroll, tillgången till land, religion, ojämlikhet och kultur. Starka *connectors* var; uppfattning om att det behövdes en bra sjukvård och social service, en allmän tillgång på till exempel vatten och elektricitet, en utbredd

⁷ Ibid., s. 23

⁸ International Federation of Red Cross and Red Crescent and Red Crescent Societies, *Better Programming Initiative* <http://www.ifrc.org/Docs/pubs/disasters/resources/reducing-risks/bpi.pdf> och <http://www.ifrc.org/Docs/pubs/disasters/resources/reducing-risks/leaflet-bpi.pdf>, 2008-04-01. Med projektet Better programming initiative (BPI), som inleddes 1999, försökte internationella Röda Korset att förbättra förmågan att genomföra humanitär hjälp utan att samtidigt bidra till att en konflikt förlängs eller förvärras.

tro på den demokratiska processen, ömsesidig respekt för traditioner, en delad längtan efter fred och idrottsevenemang.

Ett viktigt syfte med att använda begreppen *divider* och *connector* är att undvika att fokus enbart hamnar på de faktorer som skapar konflikten. Faktorer som har påverkat situationen så att konflikten inte har eskalerat mer än vad som skett och faktorer som gör att samhället ändå till del fungerar och som kan utgöra utgångspunkten för en framtida fungerande stat bör identifieras.

C. Sverige

Det sista momentet i den övergripande analysen blir att med hjälp av ett *relations-/systemperspektiv* undersöka hur Sverige berörs av konflikten, dels på ett nationellt plan, dels med utgångspunkt från att Sverige är en del av ett internationellt system. Med andra ord, hur berörs Sverige på ett nationellt plan med hänsyn till vilka engagemang som redan finns i konfliktområdet samt andra eventuella svenska intressen.

Hotanalys 1

”Vad är hotat?”

Hot kan betraktas och uppfattas på flera olika sätt. Beroende på vilket perspektiv som används kan helt olika svar erhållas. I denna analys är det första steget att fokusera på frågeställningen: ”Vad är hotat”? Med andra ord, vad som bedöms vara hotat utifrån den situation som vi från ett svenskt perspektiv anser vara önskvärd, baserade på de normer och värderingar vi har. De situationer som undersöks kan ha sitt ursprung i det egentliga konfliktområdet (ett inre perspektiv), men kan också vara en indirekt, påverkande faktor som har sitt upphov utanför konfliktområdet (ett yttre perspektiv). Syftet med denna åtgärd är att utröna vad som verkligen står på spel och att erbjuda motiv och skäl för ett åtagande.

De normer och värderingar som avses i detta fall framgår bland annat av den svenska nationella strategin för ett svenskt internationellt deltagande.⁹ Exempel på normer och värderingar som lyfts fram i regeringens skrivelse är:

- svenska intressen,
- internationell fred och säkerhet,
- stabil säkerhetssituation som en förutsättning för;
 - demokrati,
 - mänskliga rättigheter,
 - en fungerande rättsstat,
 - välstånd,
- humanitär rätt.

⁹ Regeringen, *Nationell strategi för svenskt deltagande i internationell freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet*, Regeringens skrivelse: 2007/08:51, Stockholm, 13 mars 2008

Dessa normer och värderingar skall ses som exempel och kan uteslutas och/eller kompletteras med andra. De visar på att det främst är övergripande, centrala faktorer som avses.

Hotanalys 2

”Vilka är hoten?”

I ett andra steg, och med identifieringen av vad som är hotat som grund, undersöks vad som är orsaken till hotet. Viktigt att ta i beaktande är att det inte nödvändigtvis är en aktör som förorsakar eller utgör hotet. Ursprunget kan även vara i något annat system eller förhållande som indirekt påverkar. Det bör också uppmärksammas att hot inom till exempel ekonomin som resulterat i omfattande arbetslöshet, ofta interagerar med andra hot som kan orsakas av till exempel bristande tillgång till mat och andra förnödenheter. Följden kan bli upplopp som skapar en instabil säkerhetssituation som kanske inte kan hanteras, varvid ett nytt hot har uppstått.

I detta steg kommer normalt både symtom och orsaker att hanteras. Symtomen är ofta något som måste hanteras i det kortare perspektivet medan de fokuserade insatserna bör riktas mot de grundläggande orsakerna till varför problemen har uppstått. Vid identifiering av hotet är det därför viktigt att skapa någon form av kortfattad beskrivning (ledord) för hur hotet visar sig för att i nästa steg underlätta vid identifiering av vilka aktörer eller förhållanden som ligger bakom.

Aktörsanalys

”Vilka aktörer finns det, vad vill de och hur interagerar de?”

Även om de faktorer som kan ligga bakom ett hot inte alltid har sitt ursprung hos en aktör, är det ändå viktigt att försöka förstå vilka aktörer som spelar en roll i en konflikt. En konflikt innefattar ofta en mängd olika *aktörer* som av varierande skäl är engagerade och till varierande grad har inflytande på situationen. Vissa befinner sig i själva konfliktområdet och agerar för egen eller andras vinning, medan andra kan befinna sig utanför och ger stöd till, eller styr aktörer i området. Aktörerna har varierande grad av inflytande och andra står i olika beroendeställning till dem. Det är därför viktigt att identifiera vilka aktörer som är inblandade, vilket inflytande de har och vilket beroendeförhållande som råder mellan aktörerna och mellan det som är hotat.

I en strategisk analys med ett försvarspolitiskt perspektiv blir därför de aktörer som spelar olika roller i en konflikt av väsentlig betydelse. De åtgärder som kommer att föreslås vid en eventuell insats kommer att interagera med de aktörer som antingen har en aktiv roll eller är direkt påverkade av konflikten. En aktör kan i detta avseende beskrivas på många olika sätt. Det kan vara en fysisk person, men kan också utgöras av skilda organisatoriska strukturer, till

exempel stater, som inom sig består av olika, ibland konkurrerande, intressen. Aktörer kan ha sin bas inom det aktuella konfliktområdet, interna aktörer, men kan också befinna sig utanför det territorium som berörs, externa aktörer.

I analys av aktörer är maktbas, inflytande och intressen viktiga begrepp. Vidare kan det vid arbetet med att analysera dessa olika aktörer vara lämpligt att använda ledord för att förtydliga kopplingen mellan maktbas och inflytande respektive intressen och inflytande.

Interna aktörer

För att beskriva en intern aktör kan man utgå från flera olika faktorer. I detta fall är möjligheterna att utnyttja makt en väsentlig fråga. Med en intern aktör menas i detta avseende därför någon som har sin maktbas i konfliktområdet. Ett sätt att undersöka just denna dimension är att granska vilken maktbas en aktör har och vilket inflytande som detta ger. Begreppet maktbas kan definieras på flera olika sätt. Henry Mintzberg beskriver fem olika faktorer som kan utgöra en maktbas. De tre första baserar sig på begreppet kontroll;

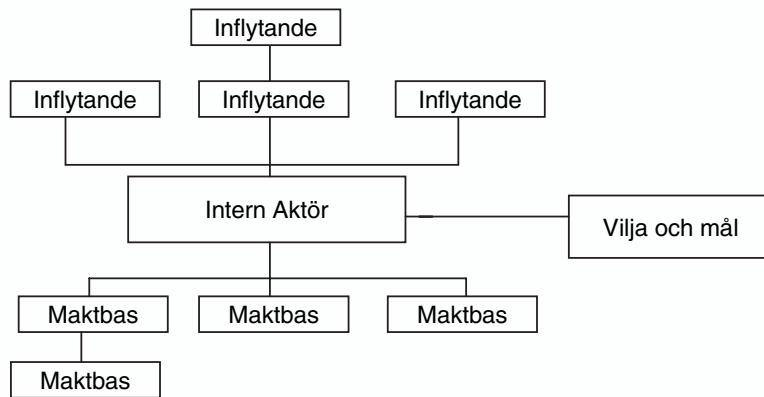
- Kontroll över en resurs.
- Kontroll över en teknisk skicklighet.
- Kontroll över kritisk kunskap.

Den fjärde tar sin utgångspunkt i de rättsliga system som ger formell makt till olika aktörer. Den femte består i en förmåga att genom olika nätverk kunna utnyttja eller påverka de aktörer som har en central roll i de fyra olika maktbaserna.¹⁰ Mintzbergs förklaringsmodell kan var en utgångspunkt då maktbasen för olika aktörer analyseras.

Innehav en maktbas är dock inte tillräcklig för att en maktutövning skall komma till stånd. Det måste också finnas en vilja och förmåga att utöva denna makt på ett skickligt sätt. Ett exempel är att en formell makt som är tilldelad genom en rättslig process, får svårt att utöva någon makt om legitimiteten helt saknas hos befolkningen.

För att systematisera de olika aktörerna används ”aktörsträd” där aktören först identifieras. Därefter undersöks, med hjälp av Mintzbergs förklaringsmodell, vilken (vilka) maktbaser som denne har. Om en aktör har flera maktbaser är det viktigt att interaktionen mellan dessa olika maktbaser klarläggs. Nästa frågeställning gäller vilken vilja och vilka mål (intentioner) som aktören har. Här bör klarläggas både de mål som har ett direkt inflytande på konflikten, men även de som kan ha en indirekt påverkan. Till sist belyses aktörens möjligheter att nå sina mål genom att förklara dennes reella inflytande, bland annat i de processer som tidigare identifierats. Grunden för olika aktörers vilja hämtas från den intentionsanalys som tidigare har presenterats.

¹⁰ Mintzberg, Henry, *Power In and Around Organizations*, 1983, s. 24

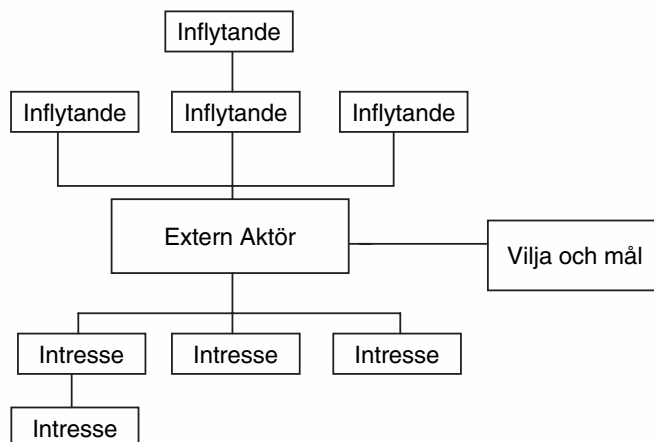

I vissa fall kan ett visst inflytande eller en maktbas ha flera olika dimensioner. I det aktörsträd som redovisas ovan markeras detta med skilda nivåer.

För att få inflytande spelar omgivningens syn på aktören en viktig roll, med andra ord vilken legitimitet denne har. Beroende på vilken typ av maktbas som en aktör har kan legitimiteten vara av en mer formell art eller ha en mer inofficiell karaktär. I samhällen som är påverkade av konflikter är det många gånger svårt att upprätthålla en maktbas som enbart bygger på en formell legitimitet som kan vara kopplad till den roll staten har. Särskilt när staten kan ha svårt att leva upp till de förväntningar som ställs på den. Ofta kan aktörer som får sin legitimitet och därmed maktbas, från en kulturell, etnisk eller religiös bas ha ett större inflytande. Inflytandet kan kopplas till vilken legitimitet en aktör har i relation till sin maktbas. Ju mer legitimitet, desto mer inflytande ger maktbasen.

Externa aktörer

Vid analysen av de interna aktörerna är maktbasen och det inflytande som denna ger en central del. Vid en undersökning av externa aktörer är inte maktbasen avgörande. Det är snarare viktigt att veta vilket intresse som ligger bakom dessa aktörers agerande. En extern aktör utgörs därför av någon vars maktbas befinner sig utanför konfliktområdet. Vid en konstruktion av ett aktörsträd med externa aktörer bör därför maktbasen bytas ut mot de intressen som är viktiga i sammanhanget. I vissa fall, då en aktör utgörs av organisationer som till exempel FN eller Röda Korset kan intressena för insatsen vara av underordnad betydelse. Det viktiga blir istället att utröna vilket inflytande eller påverkan som dessa organisationer har på konflikten.

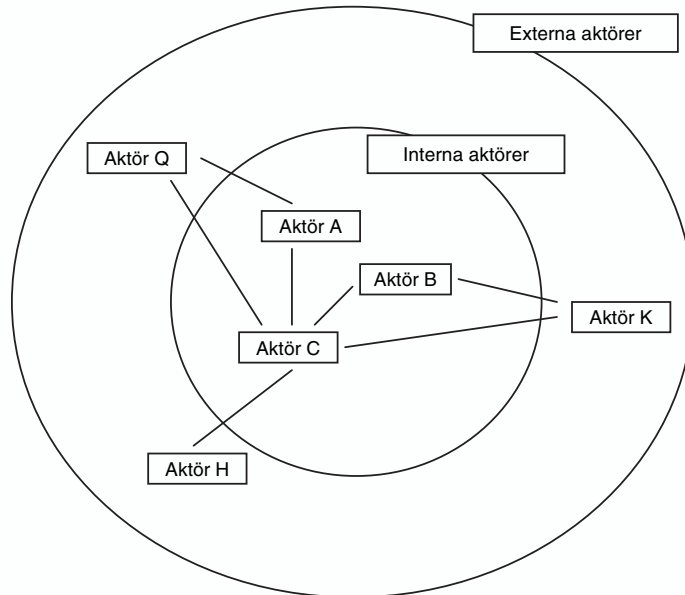
Dividers och connectors

Tidigare i analysen har begreppen *dividers* och *connectors* använts. Ett annat användningsområde för dessa begrepp kan vara att använda begreppen på de aktörer som är centrala i konflikten. Med andra ord, vilka aktörer bidrar till att konflikten i vissa avseenden förlängs och vilka aktörer ger ett konstruktivt bidrag till den konflikthantering som redan pågår eller planeras. Det är samtidigt viktigt att påpeka att de aktörer som här pekats ut som *dividers* respektive *connectors* inte är enskilda människor eller folkgrupper i allmänhet. De som avses är de aktörer som tidigare har identifierats inneha någon form av makt och inflytande. Möjligheterna att tydligt identifiera *dividers* och *connectors* som i alla avseenden kan ges dessa beteckningar är ofta inte helt lätt. Dock skall dem som ges denna form av kategorisering vara tydliga representanter för den grupp de indelas i. Det är ändå viktigt att ställa frågan om vilka aktörer som kan hänföras till dessa grupperingar för att tvinga fram en djupare analys av deras roll i konfliktområdet. Det är vidare viktigt att påpeka att *dividers* och *connectors* i detta avseende identifieras utifrån vårt perspektiv med fokus på de mål vi vill uppnå.

Interaktion

I de flesta konflikter finns det flera olika betydelsefulla aktörer, såväl interna som externa. Frågan om hur dessa aktörer interagerar och vilket beroende som kan finnas mellan dem blir då viktig att besvara. En beskrivning av de nätverk där olika aktörer interagerar, kan i många fall vara en hjälp för att förstå beroendet mellan olika aktörer, men också hur de genom en samordning av olika

maktbaser kan förstärka sitt inflytande. Interaktionen och/eller beroendet kan med fördel redovisas med ledord. Exempel på detta kan vara ekonomi, strävan om samma inflytande och politisk allians eller antagonism.

Efterarbete – Sammanställning

Under genomförandet kommer vissa slutsatser att kunna dras, men den mer ingående analys som krävs för att utvärdera det resultat som kommit fram under genomförandefasen görs under efterarbetet. Hur denna sammanställning skall utformas beror på det övergripande syftet med konfliktanalysen.

Referenslista

Buzan, Barry, Ole Wæver och Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder CO: Lynne Rienner Publishers 1998.

Furustig, Hans och Gunnar Sjöstedt, *Strategisk Omvärldsanalys*, Studentlitteratur AB, Lund, 2000.

International Federation of Red Cross and Red Crescent and Red Crescent Societies, *Better Programming Initiative*, tillgänglig:
<http://www.ifrc.org/Docs/pubs/disasters/resources/reducing-risks/bpi.pdf>
och <http://www.ifrc.org/Docs/pubs/disasters/resources/reducing-risks/leaflet-bpi.pdf>, 2008-04-01.

Mintzberg, Henry, *Power in and Around Organizations*, Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall Inc., 1983.

Regeringens skrivelse, *Nationell strategi för svenskt deltagande i internationell freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet*, Regeringens skrivelse: 2007/08:51, Stockholm, 13 mars 2008.

Sundelius, Bengt, Erik Stern och Fredrik Bynander, *Krishantering på Svenska*, Nerenius & Santérus Förlag, Stockholm, 1997.

BILAGA 2 Strategisk planering

Konfliktanalys som stöd vid strategisk planering

Metoden för konfliktanalys som föreslås i denna rapport är utvecklad för att kunna användas i ett strategiskt planeringssammanhang motsvarande det i europeiska unionen. Den kan användas såväl för nationellt planeringsarbete och insats, och vid utarbetande av svenskt förhandlingsunderlag, som vid en internationell process, om ett sådant intresse skulle uppstå. Den är inte begränsad till insatser med militära resurser.

<i>Konfliktanalys</i>	Kris- hanterings- koncept	(Militär-) stra- tegisk option	(Militärt) initie- ringsdirektiv	Operationsplanering	
<i>Situationen</i>	Situationen	Situationen	Situationen		
<i>Hot och drivkrafter</i>	Målsättningar		Målsättningar		
<i>Hotbedömning</i>	Metod				Operationsplan Insatsregler
	} Option	Uppdrag	Uppdrag	Koncept för genom- förande	
<i>Aktörer</i>		Medel	Uppgifter	Uppgifter	Resursbehov
	Antaganden	Antaganden	Antaganden		
	Riskvärdering	Riskvärdering			Alternativplan

De huvudsakliga stegen inom respektive metod som kan stödja den strategiska processen är följande (texten refererar till bilden).

Konfliktanalysen ger en utförlig beskrivning av hur den aktuella konflikten har uppstått, identifierar de bakomliggande drivkrafterna och de viktigaste aktörerna. Dessutom beskrivs den nuvarande situationen samt vilka intressen och värden som är hotade, vad som orsakar dessa hot och vem eller vad som ligger bakom hoten. Metoden ger därmed underlag för att vid framtagning av kris-
hanteringskonceptet beskriva situationen, utarbeta målsättningar relaterat till hotade intressen och värden, och beskrivning av optioner genom bedömning av hoten som inblandade aktörer eventuellt utgör och utövar. Dessutom ges underlag för riskbedömning. Vid framtagning av strategisk option ges förutom underlag för att beskriva uppdraget även konkreta bedömningar för att kunna identifiera vilka uppgifter insatsen skall utföra. Den fortsatta operationsplane-
ringen bör ta sin utgångspunkt i konfliktanalysen när konkretiserat underlag tas fram.

Förberedande planering

Inom europeiska unionen etableras för närvarande en ny planeringsstruktur med ansvar för bland annat förberedande planering (*advanced planning*). Det är inte troligt att medlemsstaterna kommer att vara inblandade i ett sådant planeringsarbete utan först blir delgivna underlag i samband med att en ny insats skall övervägas.

På nationell nivå finns dock flera situationer där en förberedande planering kan ske. Tydligast är situationen när Sverige tillsammans med andra stater etablerar en stridsgrupp inom europeiska unionen. Som ramnation (*framework nation*) för en sådan styrka förväntas det att Sverige tar initiativ till förberedande insatsplanering för en eventuell insats. Andra sammanhang kan vara om svenska bidrag övervägs till insatser inom ramen för Förenta Nationerna eller inom Nato. I dessa fall kan Sverige inte förvänta någon delgivning av allt planeringsunderlag innan beslut om insats kan tas, utan en nationell ”skugg”-planering kan behöva göras. Den föreslagna metoden för konfliktanalys kan då med fördel användas när väl ett kris- eller konfliktområde identifierats.

Planering för en ny insats

Som förberedelse för förhandlingar inom europeiska unionen när en ny kris- hanteringsinsats övervägs bör underlag tas fram som visar på vilken typ av konflikt som skall hanteras, vilket engagemang EU kan tänka sig och med vilka resurser. Den föreslagna metoden för konfliktanalys kan då användas, inte bara för att skapa en ökad förståelse för konflikten utan också som stöd för att identifiera både svenska och europeiska unionens målsättningar med engagemanget, samt vilka svenska resurser som kan vara lämpliga att engagera.

Förändring av en pågående insats

Förändring av pågående insats kan ske till exempel genom att nya resurser tillförs, att redan deltagande resurser förändras till sitt innehåll eller att engagemanget avslutas. Underlag till ett sådant beslut kan dels vara resultatet från en kontinuerligt genomförd konfliktanalys, rapportering från insatta förband, men också resultatet från en genomförd uppföljning och utvärdering av vilka resultat insatsen uppnått.

En militär operationsplan innehåller vanligen planer för alternativa händelseutvecklingar. Den presenterade metoden för konfliktanalys kan i ett tidigt skede av planeringen stödja identifieringen av vilka andra resurser som kan vara behövliga om planer för alternativa händelseutvecklingar måste verkställas.